

в Карпатах, проте Кримські гори є перспективним регіоном для розвитку активного зимового відпочинку.

1. Гаспарян А.А. Развитие горного туризма в Украине // Бизнес – 2006. – №5. – 51 с.
2. Гулич О.І. Рекреаційний потенціал Українських Карпат та сучасний стан його освоєння/ НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2004. – 56 с.
3. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: Підручник. – Знання, 2005. – с. 395 – 432.
4. Радигіна К.І. Гірськолижний спорт. – К.: Здоров'я, 1975. – 128 с.
5. Подгородецкий П. Д., Багрова Л. А. Физико-географические факторы организации зимнего отдыха и спорта в горном Крыму // Ученые записки ТНУ. – Т. 15 (54). – 2002. – №2: География. – с. 75-85.
6. Гірськолижні курорти України. Довідник. – К.: Школяр, 2005. – 96 с.
7. Національний атлас України. – К.: ДНВП «Картографія», 2007. – 440 с.
8. Офіційний сайт гірськолижного комплексу «Плай». – Режим доступу: <http://plaj.at.ua>
9. Офіційний сайт гірсько-туристичного комплексу «Мигово». – Режим доступу: <http://www.migovo.com.ua>

УДК: 338.48.640

Плешивецова М.В.

РОЛЬ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ У СХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

В статті розглянуто особливості розвитку готельної індустрії в Східному регіоні України. Проаналізовано діяльність закладів розміщення в областях регіону. Досліджено взаємозв'язок динаміки зміни кількості туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності, та динаміки зміни кількості закладів розміщення в регіоні. Запропоновано варіанти подальшого розвитку готельного господарства в регіоні.

Ключові слова: готельна індустрія, регіон Східної України, коефіцієнт використання місткості готелів, туристична галузь.

В статье рассмотрены особенности развития гостиничной индустрии в Восточном регионе Украины. Проанализирована деятельность средств размещения в областях региона. Исследована взаимосвязь динамики изменения количества туристов, обслуженных субъектами туристической деятельности, и динамики изменения количества средств размещения в регионе. Предложены варианты дальнейшего развития гостиничного хозяйства в регионе.

Ключевые слова: гостиничная индустрия, регион Восточной Украины, коэффициент использования ёмкости отелей, туристическая отрасль.

The article describes the features of the hotel industry in the Eastern region of Ukraine. The activity of accommodation facilities in the region was analyzed. The interrelation of the dynamics of change in the number of tourists and the dynamics of change in the number of accommodation facilities in the region was investigated. The variants of the further development of the hotel industry in the region were offered.

Key words: a hotel industry, the region of Eastern Ukraine, an utilization ratio of hotel capacity, a tourist industry.

Постановка проблеми. Невід'ємною складовою світового туристичного процесу є вітчизняна туристична галузь. Звичайно, розвиток туризму неможливий без розширення і вдосконалення готельної бази туристичних регіонів країни, оскільки послуга розміщення є однією з основних послуг туристичного пакету. Не секретом є й те, що враження туристів про країну багато у чому залежить від якості сервісу закладу розміщення. Тому дослідження й подальше вдосконалення готельної індустрії України є досить актуальними питаннями сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виявленню тенденцій та перспектив розвитку готельного господарства України приділяється в наш час значна увага. Так, Вітавська Г.П. та Тупкало В.М. розглядають проблеми та тенденції розвитку готельного бізнесу в Україні, пропонують шляхи вдосконалення системи управління готельним комплексом на базі стратегії розширення бізнесу, Опанащук Ю.Я., Мальська М.П. аналізують сучасні проблеми розвитку готельного господарства України, Петренко Л.А. розглядає вплив фінансових ринків на інвестування підприємств готельного господарства. Але, слід зазначити, що в працях науковців недостатньо приділялася увага щодо розгляду готельної індустрії окремо в межах Східного регіону України, а також можливості створення кластерів готельного бізнесу.

Мета дослідження. Основною метою роботи є вивчення готельної індустрії Східного регіону України, встановлення основних тенденцій та закономірностей її розвитку, а також визначення шляхів вдосконалення готельної інфраструктури регіону. Розвиток туризму в Україні відбувається нерівномірно – одні регіони є привабливими для туристів, інші – ні. Відповідальність за покращення економічних показників даної галузі в певному регіоні покладена на обласні та місцеві органи самоуправління.

Автором статті був обраний для розгляду регіон Східної України, до якого входять Харківська, Донецька, Луганська, Дніпропетровська та Запорізька області. Даний регіон не вважається туристичним в плані рекреації як от АР Крим та регіон Західної України, але він є центром ділового та спортивного туризму країни, тому відіграє важливу роль у розвитку галузі.

За даними Головного управління статистики у Харківській, Донецькій, Луганській, Дніпропетровській та Запорізькій областях [3 – 7] за 2010 р., загальна кількість туристів, які відвідали даний регіон і були обслуговані його суб'єктами туристичної діяльності становила 282 602 особи. Серед них кількість іноземних туристів склала 34 919 осіб (12,36 %), кількість внутрішніх туристів – 247 683 особи (87,64 %). Загальна кількість туристів, які подорожували Україною, у 2010 році становила 985 134 особи, тобто регіон у 2010 році прийняв майже третину від загальної кількості (28,7 %) обслугованих туристів [2]. Слід також відзначити, що на території Східної України у цьому ж році свої послуги надавав 371 заклад розміщення, що становить 21,43 % від загальної їх

кількості в Україні [8 – 12]. Більш детальна інформація щодо кількості прийнятих туристів в областях регіону зображена на рис. 1.

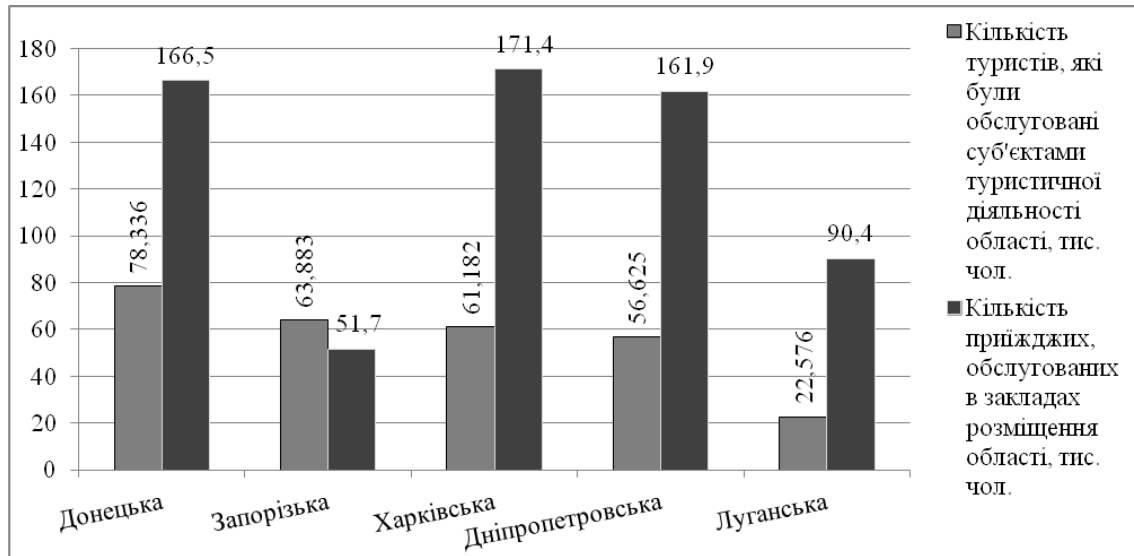


Рис. 1. Кількість обслугованих у 2010 р. туристів в областях регіону, тис. осіб

Як видно з рис.1, найбільшу кількість туристів прийняла Донецька область – 27,7 % від загальної кількості туристів, які відвідали регіон Східної України, найменшу – Луганська область з показником 7,99 %. Запорізьку, Харківську та Дніпропетровську області відвідали приблизно однакова кількість туристів. Слід зазначити, що найбільше іноземних туристів було в Запорізькій (17 656 осіб) та Харківській (12 901 осіб) областях [3 – 7].

Не важко помітити також й те, що кількість туристів, обслугованих закладами розміщення областей, значно перевищує кількість туристів, які відвідали область, користуючись послугами суб'єктів туристичної діяльності. Це говорить про те, що більшість туристів самостійно організовують свою подорож. Метою їх візиту часто стають ділові поїздки: відрядження, участь у конференціях, відвідування виставок, а також подієвий туризм: концерти, фестивалі, спортивні події тощо. Виключенням є лише Запорізька область, де кількість обслугованих туристичними підприємствами туристів перевищує кількість прийнятих закладами розміщення приїжджих. Така тенденція, скоріш за все, викликана недостатньою кількістю закладів розміщення в даній області, тобто існує проблема порушення закону попиту та пропозиції (попит перевищує пропозицію). Для перевірки даної гіпотези можна розглянути даний фактор більш детально. На рис. 2 відображена динаміка зміни кількості закладів розміщення в кожній області регіону Східної України за період з 2000 р. по 2010 р. Як видно з рис. 2, значний спад кількості закладів розміщення спостерігається саме у Запорізькій області. За десять років їх

кількість зменшилася майже вдвічі. Водночас слід зазначити, що кількість обслугованих туроператорами і турагентами туристів зменшилася незначно у порівнянні з 2000 роком (на 2 022 осіб), коли кількість закладів розміщення становила 59 одиниць [8 – 12]. Такий стан речей негативно впливає на розвиток туристичної галузі області і може призвести до значного скорочення кількості туристів на її території, а отже й доходів від діяльності підприємств галузі.

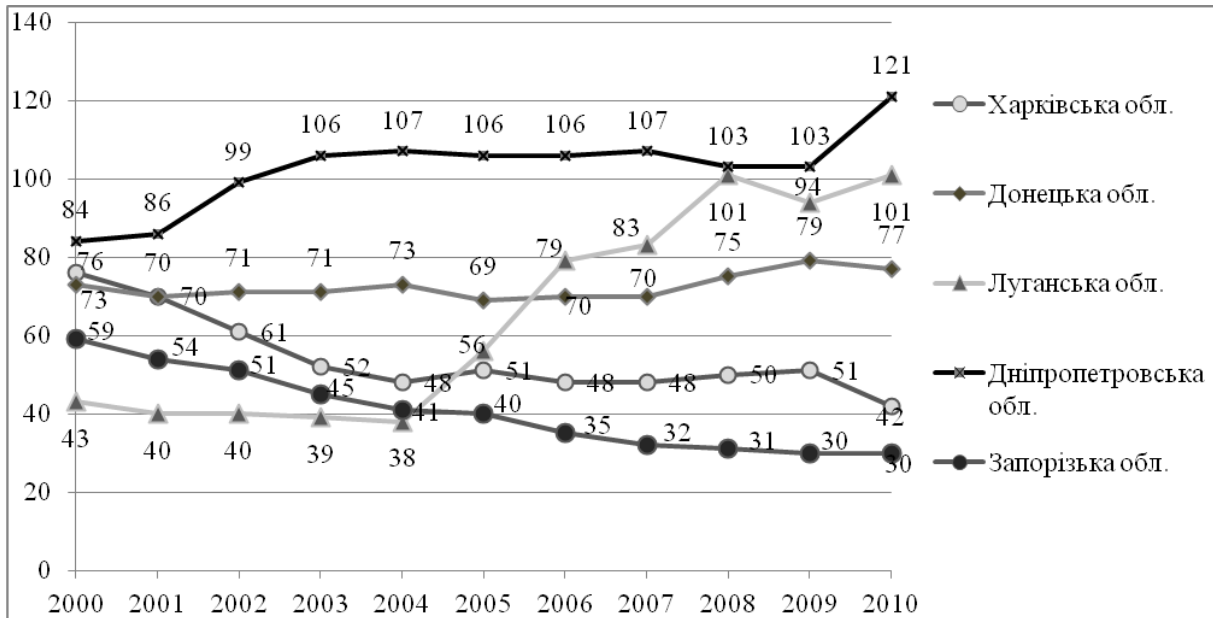


Рис. 2. Динаміка зміни кількості закладів розміщення областей Східної України за період з 2000 р. по 2010 р., одиниць

Найбільш рівномірний розвиток готельного бізнесу в плані кількісного складу закладів розміщення мають Дніпропетровська та Донецька області, хоча в Дніпропетровській області спостерігається два різкі підйоми – у 2002 р. та в 2010 р. Впродовж 2010 р. кількість закладів розміщення на Дніпропетровщині зросла на 18 одиниць [11]. Така динаміка пов'язана з підготовкою України до Євро-2012. Дніпропетровськ відразу потрапив у категорію «основних» міст, що приймають матчі Євро-2012, але через проблеми з аеропортом та стадіоном його було виключено зі списку міст-претендентів. Не погоджуючись з рішенням комісії, міська влада розпочала форсований розвиток інфраструктури Дніпропетровщини. Так, за два роки тут збудували сучасний європейський стадіон на 31 тисячу місць, звели 12 готелів, побудували 35 км автобану у напрямку Києва [14]. Зростання закладів розміщення в Донецькій області також пов'язане з підготовкою до Євро-2012.

Неочікувана тенденція спостерігається на Харківщині, яка готується приймати матчі Євро-2012. З рис. 2. видно, що кількість закладів розміщення в області за 2010 р. скоротилася на 9 одиниць. Причиною такого спаду є нерентабельність закладів розміщення, особливо у сільській

місцевості. Номерний фонд цих дев'яти закладів розміщення складає 139 номерів на 308 чоловік. Серед всіх розглянутих областей найбільш цікавою за своїми статистичними даними в готельній сфері є Луганська область, оскільки вона не вважається туристичним, науковим чи бізнес-центром України, але починаючи з 2004 р., кількість закладів розміщення на її території різко зросла – з 38 одиниць до 101 одиниці у 2010 р. Такий значний приріст пояснюється щонайменше двома факторами. По-перше, за два роки до цього (у 2002 р.) на Луганщині спостерігалось значне зростання кількості приїжджих туристів, які були обслуговані туристичними підприємствами області [5]. Така тенденція спонукала до розвитку готельного господарства на її території. По-друге, майже вдвічі піднявся рівень середньої заробітної плати по області з 582 грн. у 2004 р. до 952 грн. у 2005 р., що також могло стати причиною зростання зацікавленості місцевого населення у відкритті власного бізнесу [13].

Говорячи про кількість обслугованих закладами розміщення туристів в регіоні, можна сказати, що їх загальна кількість у 2010 р. значно скоротилася. Це можна побачити на рис. 3.

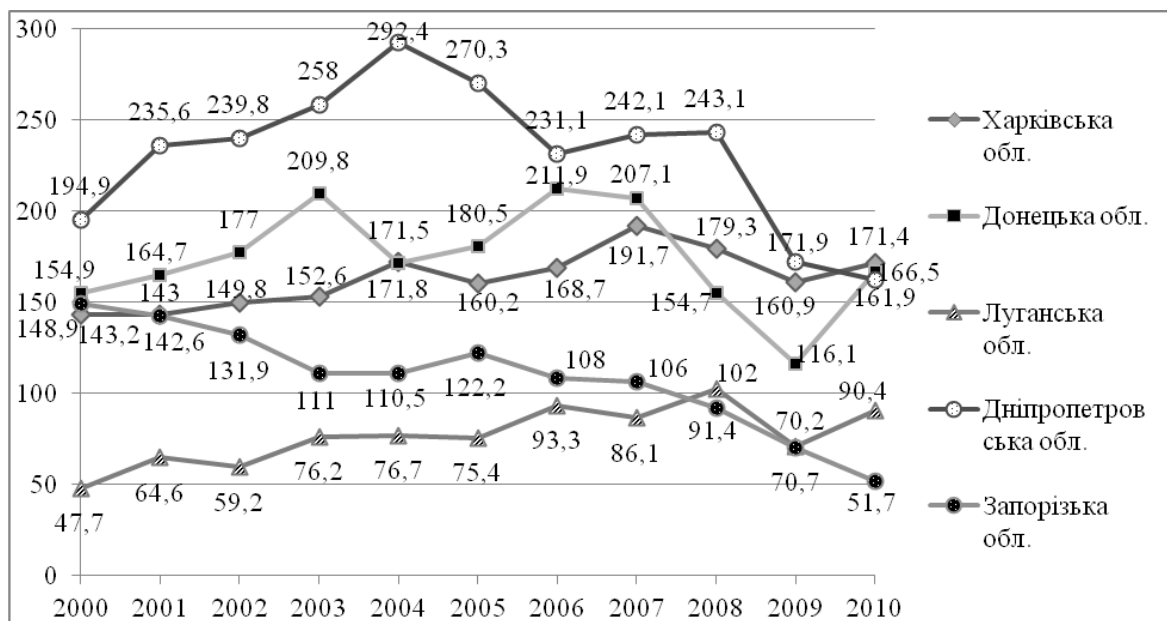


Рис. 3. Динаміка зміни кількості приїжджих, обслугованих закладами розміщення областей регіону, тис. осіб

Слід відмітити, що найбільш стабільні області в плані нарощування готельної інфраструктури мають найбільш нерегулярні потоки туристів. Туризм в Донецькій та Дніпропетровській областях розвивається нерівномірно, останнім часом тут спостерігається значне скорочення кількості туристів, обслугованих закладами розміщення. Кількість обслугованих закладами розміщення туристів в Харківській області зростає при одночасному скороченні кількості самих закладів. Це означає, що збільшується коефіцієнт використання місткості готелів та інших місць

для тимчасового проживання, зростає їх рівень рентабельності. Крім того, у зв'язку з Євро-2012 деякі готелі розширюють свій номерний фонд чотирьох- та п'ятизірковими номерами.

Луганська і Запорізька області мають протилежні тенденції. У Луганській області спостерігається зростання кількості закладів розміщення і разом з цим зростання кількості туристів, обслугованих в них. Для Запорізької області характерний спад по обом показникам.

У 2010 р. дохід від надання послуг розміщення (у фактичних цінах без врахування податків) по областях регіону склав: у Донецькій – 111 363,10 тис. грн., у Дніпропетровській – 95 426,30 тис. грн., у Харківській – 86 158,60 тис. грн., у Луганській – 27 452,90 тис. грн., у Запорізькій – 24 334,80 тис. грн. [1]. Виходячи з цього, середній дохід, отриманий з одного приїжджого у цьому році становив: у Донецькій області – 668,85 грн., у Дніпропетровській області – 589,42 грн., у Харківській області – 502,68 тис. грн., у Запорізькій області – 470,69 грн. та у Луганській області – 303,68 грн. Приблизно в такій послідовності будуть розташовані області при порівнянні середньої ціни за номер.

Слід зазначити, що серед усіх типів закладів розміщення (готель, мотель, готельно-офісний центр, кемпінг, молодіжна турбаза та гірський притулок, інші місця для проживання) в регіоні найбільш поширеними є готелі, більшість з яких мають категорію 4 та 3 зірки. Найбільшу концентрацію готелів має Запорізька область – 80 %, найменшу – Луганська – 42,57 % [1]. При цьому коефіцієнт використання місткості готелів в областях Східної України не перевищує 30 %. Тобто можна говорити про нерентабельність готелів регіону.

Звичайно, стратегія розвитку готельної індустрії повинна спиратися на аналіз видів туризму, які є популярними чи потенційними для даного регіону. Немає сенсу будувати п'ятизірковий готель там, де поширеним є сільський зелений туризм.

Виходячи з історико-культурного, соціально-економічного, екологічного розвитку кожної з областей регіону, а також їх забезпеченості туристичними ресурсами та привабливості, можна виділити наступні види туризму, потенційні для розвитку на їх території (табл.1).

Виходячи з даних таблиці та проаналізованих раніше показників розвитку готельного господарства, кожній з областей регіону можна запропонувати наступні рекомендації щодо вирішення проблем, що склалися.

Для Харкова, Донецька, Дніпропетровська, а також їх областей важливим є розвиток бізнес-туризму, спортивного та подієвого туризму, в рамках якого слід встановити чіткий перелік щорічних свят (одного чи декількох) та працювати над їх популяризацією; в п'яти та чотирьохзіркових готелях необхідно підвищити якість обслуговування; кімнати готелів з низькою рентабельністю після Євро-2012 та Євробаскету-2015 можна здавати на тривалий строк сезонним робітникам,

студентам за ціною, нижчою від ціни готельного номера, що забезпечить готелям постійний прибуток та зменшить простій кімнат.

Таблиця 1. Потенційні види туризму в областях Східної України

Види туризму	Області				
	Харківська	Донецька	Луганська	Дніпропетровська	Запорізька
Можливі	діловий, індустріальний, спортивний, культурно-пізнавальний, подієвий	діловий, індустріальний, спортивний, культурно-пізнавальний, подієвий	зелений (етно-туризм), кінний, індустріальний, спортивний, культурно-пізнавальний, подієвий	водний (яхтинг), спортивний, культурно-пізнавальний, подієвий, зелений (екологічний)	водний (яхтинг), спортивний, культурно-пізнавальний, подієвий, зелений (екологічний)
Перспективні	діловий, подієвий	діловий, індустріальний, подієвий	кінний, подієвий	водний (яхтинг), спортивний, подієвий	водний (яхтинг), спортивний, подієвий

В Луганській області необхідно переглянути політику форсованого розвитку засобів розміщення, більше приділити увагу сільському, кінному та подієвому туризму, для потреб яких і перепрофілювати частину вже існуючих готелів.

В Запорізькій області, навпаки, слід збільшити кількість готелів, а також створити систему засобів розміщення, притаманних для зеленого та водного видів туризму (туристичні бази, невеликі хатинки у сільській місцевості).

На сьогоднішній день готельне господарство регіону має недостатній потенціал для прийому іноземних туристів з підвищеним попитом до якісних послуг. Говорячи про обласні центри Східного регіону, слід відзначити, що для Луганська, Дніпропетровська та Запоріжжя проблема в даній сфері полягає у відсутності закладів розміщення високої категорії, а для Харкова та Донецька – у відсутності відповідного рівня обслуговування кваліфікованими кадрами. Ці два міста прийматимуть ЄВРО-2012, тому за останні роки в їх готельному господарстві було збільшено кількість номерів високого класу, а от перепідготовці персоналу

не було приділено достатньо уваги. В інших містах та селищах регіону рівень обслуговування в середньому досить низький, хоча зустрічаються готелі з достатньо якісним сервісом. Одним із шляхів покращення ситуації в готельній сфері досліджуваного регіону в цілому є створення готельних ланцюгів або ж кластерів. Подібний кластер може бути сформований з підприємств різних видів діяльності: готелі й інші заклади розміщення, меблеві фабрики та виробники специфічного устаткування, кадрові агентства та агентства з підготовки і перепідготовки персоналу, комерційні банки, страхові компанії та ін. Зміцнення зв'язків всередині кластеру надасть можливість скоротити витрати окремих підприємств, а також покращити якість наданих закладами розміщення послуг. Кінцевим результатом буде підвищення конкурентоспроможності та привабливості готелів та регіону в цілому, а також зростання потоку туристів.

Висновок. Таким чином, розвиток готельної індустрії у регіоні Східної України відбувається форсовано у зв'язку з підготовкою до Євро-2012 та Євробаскету-2015. З одного боку, ці події є поштовхом для розвитку туристичної галузі, але лише за умов, якщо створена і вдосконалена інфраструктура буде підкріплена конкретними програмами розвитку туризму, які будуть втілюватись в життя. Для готельного господарства такі програми є дуже важливими, оскільки в найближчі роки державі та інвесторам необхідно покрити витрати на побудову та реконструкцію готелів та інших закладів розміщення.

Одним із шляхів розвитку та вдосконалення готельної інфраструктури Східного регіону України є створення на його території кластеру та диференціація закладів розміщення з метою їх пристосування до різних видів туризму в регіоні.

- 1.Державний комітет статистики України Готелі та інші місця для тимчасового проживання // Статистичний збірник. – Київ: 2011, 207 с.
- 2.Державний комітет статистики України/ Туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tur.htm
- 3.Головне управління статистики у Харківській області/ Туристичні потоки (2000-2010рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/stat/stat_inf/turizm/tab3.html
- 4.Головне управління статистики у Донецькій області/ Туристичні потоки (2000-2010рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.donetskstat.gov.ua/statinform/kult_5.php
- 5.Головне управління статистики у Луганській області/ Туристичні потоки (2000-2010рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/turizm/turizm0510_1.php
- 6.Головне управління статистики у Дніпропетровській області/ Туристичні потоки (2000-2010рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dneprstat.gov.ua/statinfo/tur/tur1.htm>
- 7.Головне управління статистики у Запорізькій області/ Туристичні потоки (2000-2010рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/turuzm_00-10.pdf

8. Головне управління статистики у Харківській області/ Готелі та інші місця для тимчасового проживання (2000-2010рр.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/ua/stat/stat_inf/turizm/tab2.html
9. Головне управління статистики у Донецькій області/ Готелі та інші місця для тимчасового проживання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.donetskstat.gov.ua/statinform/kult_3.php
10. Головне управління статистики у Луганській області/ Готелі та інші місця для тимчасового проживання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lg.ukrstat.gov.ua/sinf/turizm/turizm0511_2.php
11. Головне управління статистики у Дніпропетровській області/ Готелі та інші місця для тимчасового проживання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dneprstat.gov.ua/statinfo/tur/tur3.htm>
12. Головне управління статистики у Запорізькій області/ Готелі та інші місця для тимчасового проживання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zp.ukrstat.gov.ua/content/view/652/331>
13. Експертний комітет з стратегічного планування/Луганськ. Профіль громади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.linc.com.ua/documents/storage/CP_Luhansk_U.pdf
14. Дмитро Денков Дніпропетровськ і Одеса – в аутсайдерах Євро-2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/columns/2009/05/18/193500/>

УДК 911.2

Яценко А.Д.

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДЕНДРОСИСТЕМИ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПРИАЗОВ'Я

У статті аналізується історичний процес та первинні причини створення, формування та розвитку лісових антропогенних насаджень у Північно-Західному Приазов'ї як складових сучасної рекреаційної дендросистеми.

Ключові слова: рекреаційна дендросистема, степове лісорозведення, поєднані лісосмуги.

В статье анализируется исторический процесс и первичные причины создания, формирования и развития лесных антропогенных насаждений Северо-Западного Приазовья как составляющих современной рекреационной дендросистемы.

Ключевые слова: рекреационная дендросистема, степное лесоразведение, поьединенные лесополосы.

The article analyzes the historical process and the primary cause of creation, formation and development of forest plantations in anthropogenic Northwest Priazovye as components of modern recreational dendrosystemy.

Keywords: recreation dendrosystem, forest steppe, shelterbelts.

Постановка проблеми. З часів створення перших штучних лісових насаджень у Північно-Західному Приазов'ї і по теперішній час не вщухає дискусія серед науковців щодо значення, ролі і необхідності степового лісорозведення. Це питання в наш час є дуже актуальним, тому що окрім господарських функцій, заради яких антропогенні насадження були створені, вони виконують ще й рекреаційно-туристичну функцію.